

N.º SOLT
5
CÈNTIMS

Veu de la Plana

SEMANARI DEFENSOR DELS INTERESOS REGIONALS

N.º SOLT
5
CÈNTIMS

SOSCRIPCIÓ

Castelló, al mes..... 0'25 ptas.

Fora, trimestre..... 1 » »

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

COLÓN, 17, 2.º

Tota la correspondència a la Administració

SE PUBLICA TOTS ELS DIAPTES

No se tornen els originals en cara que no se publiquen

La solució federativa dels problemes nacionalistes

La qüestió de l'ensenyament

De totes les reivindicacions catalanes, la que més espanta i irrita els unitaris espanyols és la que es refereix a l'ensenyament. Les Corts catalanes, el poder executiu català, la vigència del nostre Dret civil previament renovellat, la oficialitat de la llengua catalana, tot això no és res, per a ells, al costat de l'autonomia en matèria escolar. Quan, vençuts per la prolongada y creixent pressió del nacionalisme, els homes de l'Espanya castellana i castellanitzada s'hagin resignat a admetre les llibertats catalanes, encara cridarán furiosament, com a possessos, contra la pretensió que Catalunya sigui la organitzadora i la directora del seu ensenyament.

L'escola en mans dels catalanistes! La Universitat en mans dels catalanistes! Heu's aquí la pitjor abominació que poden concebre els «supremes rectors de la cultura nacional» i la nombrosa host dels polítics hispànics en els quals l'orgull despòtic de la raça substitueix el seny natural i la coneixança de les realitats modernes.

Que s'hi avinguen o no, que s'irritin o que s'esparverin, el fet és que la lliure organització i direcció de l'ensenyament català constitueix una de les nostres reivindicacions essencials. Això és per a nosaltres una necessitat i un dret des del punt de mira del nacionalisme. I és una facultat que ens pertoca dins un règim federatiu.

L'ensenyament en les Federacions, va a càrrec dels Estats parti-

culars. Així succeeix als Estats Units, a Alemanya, a Suïssa, a Àustria-Hongria.

La Constitució de la República Helvètica, més explícita en aquest punt—pero no pas més decisiva—que les de la República Nordamericana i de l'Imperi alemany, diu en son article 22 que la instrucció primària resta a càrrec dels cantons. Pel que esguarda a l'ensenyament tècnic i superior, la Confederació té el dret de sostenir una Universitat federal, una Escola politècnica i altres establiments, pero sense qu'erestin en aquest punt limitades les atribucions dels cantons per a fer per llur compte allò que creguin útil.

Cal consignar aquí que precisament la Constitució suïssa és la que més fa intervenir l'Estat central en l'ensenyament. Tot i això, aquesta intervenció es redueix al dret de crear les institucions docents esmentades, i al de suplir l'acció dels cantons que no compleixin els deures que en la matèria els imposa l'article 22, el qual exigeix que l'ensenyament primari públic sigui obligatori, gratuït i neutre i estigui sota l'exclusiva direcció de les autoritats civils.

Un detall important respecte a Suïssa. Segons l'article 33 de la Constitució, els cantons poden exigir proves de capacitat als qui vullguin exercir professions lliberals. La legislació federal procura que els certificats de capacitat obtinguts siguin vàlids en tota la Confederació.

A l'Imperi austro-hongarès cada un dels dos Estats que formen la monarquia dels Habsburgs, te completa llibertat en matèria d'ensenyament. L'Àustria i l'Hongria, cadascuna pel seu compte, han organitzat i diri-

geixen amb independència els respectius sistemes docents.

Dins l'Àustria, les províncies en què està dividida tenen—o millor dit, tenien—una certa autonomia escolar. La llei constitucional de 1867 (article 19) reconeix a totes les nacionalitats i races de la Gisleitania el dret d'usar en l'ensenyament l'idioma propi. I afegeix l'article esmentat: «En els països on hi hagi diverses races, serán organitzades les escoles de manera que cada raça tingui a la seva disposició els mitjans necessaris per a l'ensenyament en son respectiu idioma, sense que es pugui recórrer a cap mitjà coercitiu per a obligar-los a aprendre'n un altre.»

Observem, de passada, que n'hi hauria prou, a Espanya, de parlar hipotèticament de l'aplicació d'aqueix principi a l'ensenyament català, perquè ministres, ministrils i directors generals del cam, s'abraonessin sobre el qui tal gosadia tingués. Per a ells, el principi segons el qual l'ensenyament és una funció irrenunciable de l'Estat—de l'Estat central, s'entén—assoleix categoria de dogma polític i pedagògic. Un dogma que mig món desconeix...

L'autonomia escolar de les províncies austriacques no és completa, com ja hem dit. Precisament perquè el règim austriac no és federal, sinó simplement descentralitzador, l'article 17 de la llei constitucional estableix que «l'Estat té la suprema direcció i inspecció de tota mena d'establiments d'ensenyament públic.

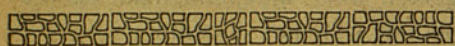
Dins d'Hongria, el règim de la qual és unitari llevat per a la Croàcia, solament aquesta té autonomia escolar. La Transilvania i la Eslovàquia sofreixen la imposició de l'ensenyament magiar.

Creiem interessant recordar que el

partit federal espanyol ha considerat sempre l' ensenyament com a facultat propia dels Estats particulars, dits regionals. Ho veiem confirmat així en el projecte de Constitució federal de 1873 (article 96) i el projecte de Constitució de l' Estat català de 1883 (article 56). Avui sembla que alguns federals espanyols ho hagin oblidat.

A. ROVIRA I VIRGILI.

(De *La Veu de Catalunya*)

¡Descastament!

L' últim baluart de la raça valenciana, estava en mans dels llauradors; y d' entre aquests en les boniques llauradores que, curtidres pel sol, llavoraven per la Patria Valenciana, cuidant dels fills, fentlos adorar y aimar la terra, y no deixant que exòtiques costums s' introduïren en la vida dels moradors de les blanques barraques.

¡Ab gran dolor havem vist qu' el baluart ha desaparegut!

¡Descastament!

¿Que havéu fet, llauradores de nostra horta llevantina, que haveu fet de la pinta de téula, de les arracades, de les agülles y del pentinat valencià?

¿Que havéu fet del ball «U y dos», de les suaus candencies del «U y dotçe», de les belles notes de «l' al-bá» y del esperit de «La Jàquera vella»?

Tot ho havéu deixat escapar poch a poch, com si fos un trasto vell, inútil pero al que no se li guarda carinyo. Ab eixa lentitut ho havéu abandonat, y avui qu' el *valsar* vos ha envoltat de luxúria, troquéu lo monyo alt per lo baix ab patilles, volutes y còrns; y sembléu talment una màixquera ab lo parlar valencià, vestides y tocades a la costum—no valenciana—sino francesa o castellana;—sempre nos pareix que lo d' altres països ha d' ésser millor que lo del nostre.

Y fins nostres cantars, que sempre han segut dirigits en vers l' amor a la terra, a nostre sòl, a nostres glòries, y que sempre han tingut un

ver sabor valencià, els havéu apartat de vòstres encessos llabis, y deixéu escoltar tan sòls, aviu, la jabacaneria, indecència y ritme luxuriós dels *couplets* francesos, plens del sabor malsà, sensual.

Vivíu en l' horta, y no l' admireu; vos crema 'l sòl y no 'l adoreu; vos protegex Natura y no la beneu. Sòls penséu en anar a la Ciutat a replegar la última costum, 'l últim pentinat, 'l últim calçat, l' últim tratje, l' últim gisto, lo darrer *couplet*, pâ 'n després lloir tot junt en les festes del pòble, —que ja no son tals festes—sino un eixam d' exotismes, puix ni casi se fan les entrades de la murta, ni les rondalles vos canten albaides, ni 's fan tòros de plaça, ni retrónen los esclats de la cordá. *Chen* féu anar als vòstres pòbles a la *compañía* de drama o çarquela, o de payasos y saltarins; o vos proyecten pel·lícules y redacten lo cartell de festes en l' idioma castellà «perque es mes fi».

¡Descastament! ¡Descastament!...

Y sou vosaltres, maravoloses llauradores de l' horta valenciana, les causants de tant agravi a la Patria; perque si anatematizareu aquéstos mals que vos apunte, los hòms, sempre generosos, darien festes y costums al nostre gust. Per aixó me dirigixch a vosaltres, belles llauradores, perque sou qui miraculosament, podéu fer Patria inculcant en lo marit, en los fills, en lo nuvi y en lo *Presseutil*, la nòva vida de resurgiment, ya que vosaltres teníu la clau ab la voluntat, y ab vòstre amor, tot lo imposible.

Y alcomenséu per lo cant. La música que fa vibrar les còrdes dels sentiments ab maravella, vos darà 'l penó pera iniciar 'a reconquesta de vòstre pensar. Després, ya es mes facil abandonar tot 'l exotisme de Ponent; y entraréu en l' ambient valencià pur, tradicional y sempre nóu, a igual qu' el que nostres pares y nostres avis tenien.

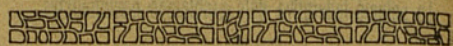
Rebeléuse contra cuantes costums forasteres han derruït nostres belles costums. Demanéu al vòstre nuvi que, pâ conte de acompanyarvos al *saló de ball*, vos acompanye en la reixa cantantvos albaides després de «pelar la pava». Vostre amor guanyará en fòch e interés; la Valenciania adquirirá novament el se-

gell de l' horta; y ni seréu criticades per les *senyoretas* del veraneig, ni voréu com vòstres pares, germans y promesos, tenen en braços a dónes que no aimen sino ab desig sensual.

Vosaltres sou, valencianes de l' horta, les què veniu obligades a desfendrevos, desterrant de la nostra llar, tota costum que no siga valenciana.

CARLES SALVADOR.

Valencia-Ciutat y Agost 1916.

- CONVERSACIONS -

Ab un regionaliste tibio

III

Mon amich, fantastich per supost, es un *número* en la societat. Te un esperit d' oli, puix ni se preocupa per les grands idees ni se rebèla contra les injustícies. Es un ànima paralítica que sols somnia en un empleo de mitjá sou, pera passar a la mantáfula els dies de sa vida. També pensa en casarse y donarli a la humanitat molts sers. Aquèsta baça d' oli pasetja ab mi en un hermós cap-vespre. Com es veleta que 's móu a la voluntat del darrer, per mon trate s' ha fet regionaliste, regionaliste, ¡ah!; no nacionaliste com yo volía, perque les paraules altisonants, l' asusten.

Ell.—El regionalisme, no progresa. En les fites de vòstra història te espentes, y després, res; altra vòlta al mateix punt.

Yo.—Es de veres, avança poch, pero retrocedir no; a pas de formiga, avança.

Ell.—Eixe estancament, es degut a qu' eixa idea, eixos pensaments, no glatixen en l' anima del pòble.

Yo.—Tu no coneixes mes que per veu d' altres l' anima de les corrompudes moltituds de les ciutats, gents enganyades per l' egoisme de falsos capdills.

En los poblets la gent senzillalla no contamina per les llegendes nefastes, o per l' inbuiment de cacichs, encara se pot salvar

en les sabies ensenyances nacionalistes. L'esperit de la població rural, es un arpa que polsen mans inexpertes y que ¡clar!, sols arranquen veus desacordes. Aquésta arpa polsada per mans hàbils, produhiria melodies argentines. Sa ma experta son los nostres ideals.

Ell.—¿Te pareix qu' existix sentiment regionaliste en el poble?

Yo.—Si; y en els mateixos que diuen que no. Estos quant ixen del Reyne y sols senten parlar castellà y veuen qu' ens desprecien y mos diuen traidors, murmurant mes per el cristal en qu' ens veiggué Teófil Gautier, se posen rabiosos, y malgrat a sa voluntat, mos donen la raó.

Ell.—¿Y perquè no 's desperta el sentiment del poble?

Yo.—Perque ara, es imposible; son poch els valents y molts els tibios com tú. Les societats son pobres perque 'n sa majoria les integren indiuiduos com tú. Lo camí a seguir per els esperits valents, es pedricar molt y unir-se els pedricadors, y cada hu personalment y a vegades junts, sembrar y quant la llavor haiggué produït un poch mes, mampendre la tasca d' enllumenar la tèsta dels pobres llauradors.

¡Que aquestes humils paraules les escolten els valents!

VICENTE TOMÁS MARTÍ.

Artana, Agost, 1916.

OVILLEJO

¿Per qué apressa s' enriqueix

Lluís?

¿Y va acreditantse tant

Catalán?

¿Y els triums sol-ment son oros

Moros?

Perque arreu tots fins els loros

Li compren lo **Champagnet**

Per ser deliciós y nèt,

A Lluís Catalán Moros.

A 1'40 botella.

EL MORITO.

De les terres llewantines

a Romanones y "el Gallo"

Davant del Mediterrani, davant del mar llatí —esperit de la raça nostra— l'ànima serva una fina serenitat. Estem en la catalanesca platja de Sitges—la vila tota clara—y els carrers de cases blanques ab les portes d' arch de mitj-punt ens duen al recòrt dels poblets valencians.

El recòrt porta, seguidament, a la comparació y la comparació nos fa vover la diferencia que s' observa en el desenroll de totes les coses de les dos terres. Ací avancen gegantina-ment en modernitat, cultivant fortament el caràcter pròpi; y en nostres terres valencianes—privilegiades totes—obliden este fonament, al voler tindre modernitat, que 'ls fa quedar solament en el fals «modernisme». Y aon més s' observa assó es en les construccions.

La primera maravella d' este poblet ha segut «El Can Ferrat», del grand artiste En Santiago Rusiñol, museu notable de fèrros forjats antics, mòbles, ceràmica, cristalleria, escultures, cuadros des d' «el Greco» a Zuloaga, y atres mil chiquetes grans-coses. Tot lo que 'l seu bon gust ha pogut recullir en la seua vida, está ací, en una casa molt catalana, sobre roques que 'l mar colpeja y, el cual; des de les galeries havem vist baix nostre remorós y en caprig d' escumes...

Al eixir, una sorpresa havem hagut. A banda y banda de carrer uns edificis alts, tots blanchs, ab finestres gòtiques y rematats en una rojenca cornisa de tèules, tot gracia y classicisme; una com chicoteta replaça y, allí, una porta gòtica de pedra ab escala circular, y una porxa de caient romànic; en l' edifici frontera una porta més chiqueta d' estil plateresch y, aon es finida la replaça, un pont qu' unix les cases ab un bell seguit de finestralets romànics y un fric de rajoletes... Y per allí, que s' acaba el carrer, vover el mar allá baix, en una platja llarga y suau. Es un racó pera admirar-lo, que ha sabut fer un potentat nort-american, molt catalanament perque está en terres de Catalunya y qui —cuan les obres siguen acabades— instal·lará un Museu riquissim y valios en el cual ha possat tot entusiasme.

Baixem a la platja y anem per un passeig de palmeres y baladres y hi ha un troç de pinar vòra la mar plaenta, y la nòta blava, roja y blanca de les casetes de bany, y els chiquets llaugerament vestits que juguen en l' arena. Tornem pel racó del

ianqui refinat y deixem Sitges ab recança.

Este moment, que 'ns ha fet parlar de Catalunya, volém perllongarlo, parlant del moment polítich d' estes terres, pensant que ha de ser interessant en les columnes de VEU DE LA PLANA—y encara més, si no fóra nostra plóma qui s' en cuidara; pero creem que tots els valencianistes tenim el deure d' aportar el propi esforç.

Y al moment viu de Catalunya—al que camina també 'l Reine València—paragonejem el moment espanyoliste: Romanones *elevant* la Presidencia del Consell a la categoria de primer espasa de la festa taurina—digam-ne «Fiesta Nacional»—; el bandoler «Pasos-Largos» honorant les haçanyes dels seus avantpassats; y «el Gallo» conmovent a les multituts *elevant-se* en aeroplà y fent plorar al seu moço d' estoachs.

¡Les gents extrangeres, calumnien a este país que ells pinten de «panadereta», «manolas», «pan y toros» y «sombbrero cordobés»!

IOSEP BLANQUER BELDA.

Sitges, 20 Agost 1916.

EL CUENTO DE LA SEMANA

LLIRA FATAL

I

—Este any vulch que vatjes a estudiar a Valencia,—li digué son pare a Carles, tres o quatre dies avans d' acabarse les vacacions d' estiu.

—Com vosté vullga, pare—respongué Carles—puix de sobra sabia qu' en vano serien totes les paraules y arguments qu' ell posara pera fer dessistir a son pare d' aquell propòsit.

L' objecte de son pare no era altre qu' el de tindrel mes pròp, per anar a vorel mes a sovint, pera poder millor vigilarlo y cuidar de la bona marja dels estudis de Carles; puix lo curs en rere no hi havia portat ni un sols aprobat y no es qu' el chic fora torpe, no, al contrari; li sobraen facultats, pero hi havia dut una vida de crápula y libertinatje, assó unit a les seues aficions lliteraries y pictòriques y en estes passà la matjoria del temps oblidant les assignatures que

mes tart li havien de servir pera ferlo hòme, com desitjava son pare.

A Valencia feu cap y en casa d' uns parents lluntans s' hospedá.

Vivien aquestos en un carrer prou apartat del centre de la ciutat y en un segon pis d' una modesta casa.

En la planta baixa de la mateixa vivia una familia formá per un fuster, algo entrat en anys, viudo y una filla dell que li dien Roseta.

Era aquesta una chica d' uns vint anys, moreneta, d' ulls negres y grands, cabell sedós y rull, y mes negre qu' el açabache, d' un còs eixerit y esbelt, algo primeta, pero d' una primor armoniça en les formes y d' un caracter senzill y modèst.

Assoles se quedava Roseta la matjoria de les nits, puix son pare, aficionat a la beguda y, algo entés en materia de cartes, tan pronte acabava de sopar, al café fea punta a juar la partideta fins ben entrada la nit, que tornava a casa.

Axis era que Roseta, no acostumbra a gitarse pronte, cap al segons pisso muntava y allí en agradable tertulia en companyia dels parents de Carles pasava la velá fins que son pare arribara y la cridara.

Fon una nit d' estes quant Carles que s' encontrava algo maretjat per l' estudi, decidí no eixir de casa y gitarse enjorn, quant muntá com de costum Roseta y pogué apreciar de prop la belleça d' aquella dona.

Sí, guapa y hermosa, li paregué dos dies avans, quant la encontrá per primera vegada en la porta del carrer agranant, no menys li pareixia ara.

Pronte se feren amichs. A Carles aquella amistat el canviá per complet de son mòdo de viure. Ja havia suprimit los cafés per la vesprá y los paseigs de la nit. Aquells ratos que passava parlant en la chiqueta l' enbriagaven, aquells ulls negres que quant lo miraven el ferien en lo mes fons de son còr, aquella parla delitosa, aquella inocencia y candorositat que s' escoltava en lo ritme de ses paraules reaccionaren de tal modo en lo seu sér, que ja s' veia lligat a d' aquella moreneta d' ulls negres y grants.

II

Han passat quatre anys. Roseta y

Carles viuend junts. No es que si guen casats, pero ella tingué la seua hòra débil, l' hòra de la caiguda.

Un querubí en forma de chiquet, ha vingut a distraurels en los ratos de penes y tristors y en ell compartien la seua desgracia.

Abandonats per les seues families, sens altre mig de vida que lo que li dona la seua afició a la pintura y als versos (puix la carrera no acabá) trampetjent en lo calvari de la vida, viuen malaltusos y engroguenguits y la lluita per lo viure s' els fa pesá y d' espines un obert camí a sons peus ja troben.

A Carles mes que a Roseta, aflegirá esta situació.

Extenuat y consumit arrastra son mal y sobre lo seu cap pésa l' estigma imperdurable de la caiguda.

Se sent morir, son pit bateja irregularment; demana oxigeno pur qu' als pulmons retórne la normalitat de ses funcions; demana aire, demana vida....

Roseta veu qu' ella te la culpa de la malaltia de Carles, sí, perqu' era masa dóna pera ell, perqu' ella li lleva aquella vida tan preciá y quant comprén l' amargor de sa desgracia, aixís li diu a Carles:

—¿Me vols encara molt?

—¿Que si te vullch molt?—¿puix per qué me ho preguntes? ¿No saps que no he deixat de volerte? Sí; te vullch tant, que per ta felicitat donaré la vida, Roseta meua.

Y be parlava, la seua vida ofrenava en holocaust d' aquella chiqueta d' ulls negres que tant volia, qu' era d' ell, pero que la mórt volia separarla del seu costat pera sempre.

Carles moria, sí; aquell cos robust y aquella naturaleça tan fòrta qu' ell havia tingut, no podia tornar.

Malaia lo seu destí, pensava que se deixava asoles en lo mon a Roseta, desmanyara, sens ningú que una miqueta de carinyo li tinguera, mes que aquell fill de la seua vida, aquell morenet d' ulls negres també com sa mare, pero que molt pronte s' havia de quedar órfe.

Cuand assó recordava, cuand en son cap sols aniuauen estos pensamientos, cuad se donava conter de la trista realitat, cuand pensava que pronte abandonaria este mond que

tan funest li havia resultat, son cap bullia, una febra fortíssima fea presa en ell, y com atacat d' epilepsia, gesticulava y brasetjava, com volent desferse d' aquella congoixa qu' el atormentava y plorava fòrt, mol fòrt.

S' anunciá un concurs lliterari, s' organicá una festa a la poesia y Carles en un moment de claretat de son cervell, en un rato d' eixos en que l' home se troba inspirat y recordant sohs bons temps en que sons versos foren tan celebrats per la critica, va vore en aquella festa un mig de vida, sino pera ell, pera la seua Roseta y son fill, y feu un treball.

Anava a guanyar lo premi de dos mil pessetes oferit per la entitat organitzadora de la festa, anava a salvar de la miseria per lo pronte a d' aquella parelleta que tan volia, anava a fer l' ultim esforç de qu' era capaç, encara que després moria, encara que la mórt fora pera ell ses darres estrofes, els ultims sospirs de sa llira....

III

Alplegá lo día de la festa de la Poesia y va rebre una carta del jurat calificador en la que se li notificava que la seua poesia era molt bona, pero no havia segut premiá per ser masa trista...

Aquelles estrofes repletes de melengia, aquells pensaments d' un' altra vida, aquella idealitat en lo fons, aquell poema de la mórt no podia hi ser lo premi de la festa.

La noticia l' matava; tòtes les illusions posaes en aquell unich recurs de salvació de la seua Roseta, venien a desferse y trontjaen y acabaen de matar aquell cos malaltús que demanava viure.

Desesperat, naufrech en aquell mar de miseria sens taula de salvació, vullgué trobar en la mórt descans etèrn pera son cos dolorit y d' un tir de pistola se matá.

... encara en les convulsions de la mórt, ses llabis buscaven altres llabis y en los de Roseta aspirava l' alè, puríssim y fresch.

ENRICH D' IVERNOIS.

Demaneu

TINTES---ALFA

	3'50	2	1'25	0'75	30
Blava-negra-fixa	Litro	1/2	1/4	1/8	Curtin
Blava-negra copiar)					
Violeta negra copiar)	4'25	2'50	1'75	1'25	35

DE VENTA

EN LLIBRERIES Y PAPELERIES

VERSOS DE PATRIA

FINS EL TRIUNF

;; Quin vent més fòrt de Ponent!!
 Pujant pel assagador
 diu sospirant tristament
 lo pastor.

;; Quin vent més fòrt de Ponent!!
 Sempre pel mar viàjer
 diu aixís penosament
 lo mariner.

Y banyat per la suor
 sempre abnegat y prudent,
 diu lo pòbre llaurador;
 ;; Quin vent més fòrt de Ponent!!

¿Quant aplegará lo jòrn,
 cuánt lo vollgut despertar,
 que aventará 'l nòstre front
 l' alenada de la mar?

; Joventut, tú eres la força!
 ; Sempre amunt lo pensament
 d' hasta qu' en Espanya torça
 el vent que fá de Ponent!

AMADEU PITARCH.

de festes passaes, quant entre ma-
 drigals y llumenaries se possá el sól
 en tèrres d' Espanya.

Regionalisme

L' escoltava encantat. Ell era par-
 tidari del regionalisme, pero d' un
 regionalisme àmple, robust, vigorós.
 D' un regionalisme aon caberen di-
 ferents nacionalitats... les que hui
 formen Espanya y, además, Portugal
 y les nacións americanes de rail ibé-
 rica. Totes juntes, totes fòrtes, totes
 grands. Y, llavors, l' Atlántich seria
 un riu propi y el mond nòstre esclau.
 Eixe es el meu regionalisme.

Joventut Regionalista

—Estos jóvens que venen ara a la
 vida política influenciats per este
 ideal es menester que se senten po-
 seits per ell, en la carn y en l' espi-
 rit; inflamats en flama viva... Que
 no se contenten en les línees ele-
 gants y febles d' un sonet. Que ac-
 túen intensament, en fèrro roig, en-
 cés, que provoquen un moviment enér-
 gich de protèsta, de ódi, o de franca
 passió.

Davant de nosaltres ocurri un petit
 incident en un chiquet.

Coeficient de l' infant

—Es dolorós, es censurable l' es-
 pectacle de la premsa espanyola, del
 govèrn espanyol, dels pares espa-
 nyols. Ací no se cuida del chich,
 dels nens. Ni la premsa fa rés per
 ells, ni ha lliteratura pera ells, ni
 música, ni poesia, ni higiene... Es
 dolorós y no té poca part de culpa
 la premsa espanyola, la grand y la
 petita, la gráfica y la diària. En nin-
 guna part es tan baix el coeficient
 de l' infant.

Seguirem pasejant en busca de la
 eixida y enfilarem cap al carrer d'
 Alcalá.

EL SUSTO DE UNAMUNO

El viu pasejant per els jardins del
 Retiro. M' acostí a ell, saludí con-
 mogut y en molta amabilitat m' invi-
 tà: Seguí.

Anava yo enfiat d' orgull ¡al cos-
 tat de Unamuno!... Y parlava a glo-

paes, atropellat, acariciat per la mirà
 amable, molla, sosegá, d' hóme su-
 perior. Resonaven les paraules baix
 los arbres coputs y jagants del jardí
 qu' evocava el recort dels reixos
 decadents; del jardí qu' evocava l' eco

Opinións

—Me pregunta vosté quin escritor m' agrá més... Com a noveliste, Galdós, després ningú, després Pío Baroja. Com a dramaturgo, Galdós, després Benavente. En música Granados, Uzandizaga y Falla, després Vives. Com a pintor Zuloaga, sí, Zuloaga.

L' espectacle era fantástich. Front a nosaltres se mostrava espléndida la rúa de Alcalá. A un cantó el Banch d' Espanya y a l' altre el Ministeri de la Guerra y, a una banda y altra, les ceres de gom a gom. En mig els focos alts y espléndits de llum y als costats el doble rosari de tranvies elèctrichs... Continuarem parlant.

Polítichs

—No parlem d' assó. El lloch de Canalejas está vacant y, ni en telescopio, se veu el substitut. Sols hi ha hu o dos, tot lo mes... els altres gent del montó que no val la pena nomenar. Perqu' eixa galeria d' hòmens célebres que ha descubért «La Semana» convindrà vosté ab mi qu' es una ironía en unes gotes d' humor anglés.

Estavem travesant d' una cera a altra cuand mos sorprengué el só de la bocina d' un automóvil, pero tan próp que mos feu votar, del susto. Unamuno se girá indignat y soltà: ¡Bárbaros!

Flamenquisme

Encara li durava la indignació, afegida per la risa estúpida del autor de la broma. Esta indignació aumentá al dirli el nom del conductor del coche. Era un torero de móda. Unamuno tirava purnes.

—Aixó mos faltava... El flamenquisme ho arrollará tot. No es prou que s' ampórta grand part dels dinés espanyols y la bromera de les dames qu' escala la política y avasallará fins la cátedra... El moviment del flamenquisme ho arrollará tot. Se desborda desde lo alt de sa glória y se juplará totes les energíes de la raça. Y la premsa tan contenta. Gran part de la premsa diària está subordiná al flamenquisme qu' es pasta de cliché de la gráfica. Tota una revista com «Nuevo Mundo» li dedica ab frecuencia tres, quatre de les seues millors pàgines pera estampar la fi-

sonomia absurda d' un torero y les frasses fòfes d' eixa maravella de «Caballero Audaz». Estem perduts per complet.

Callárem y donárem uns passos. De sobte m' agarrá del braç.

—Fixes... ¿Veu aquell vellet? ¿El coneix? ¿No recórda bé?... Es Galdós. Mire bé... Fixes bé.

Yo, ansiós, mirava ab fervor la figura del grand escritor. Vestía modést; anava cavilós, isolat, lentament, pesadament, camí de la immortalitat.

J. BARRACHINA CAMELLÍN.

COMENTARIS

¡Un bon ciudatá y un poeta menys!

Agustín Safont, llaurejât poeta vinarosench, que hi fon mereixedor de la flor natural en los «Jochs Florals» d' anys en rere en aquésta Capital, ha passat a l' altre mond.

Nosaltres consideravem a Safont com algo íntim, que hui ens condol al esperit.

La párca truncá sa prenada y fructífera llavor, quant mes falta hi fea.

Son ánima idealizada, s' ha remontât, fins trobar la pau de la bonaventurança etèrna.

Nóstre volgut amich Francèsch Baidal, sempre dispóst a tota bona obra, contribuix, ab un fi y delicat treball, junt en altres artistes al major éxit dels festejos que se farán en Villarreal, la població germana, que s' honra a sí mateix, alçant un casal pera els pòbres y menesterosos. La enhórabona.

Havem rebut un atent B. L. M., que molt agraïm, del Sr. Director de la «Academia Cheza» oferintmos s' antiga y acreditá academia de segona ansenyança. Al B. L. M. acompanya un estat del resultats obtinguts en lo present curs académich que no pot ser mes falaguer per la dita Academia.

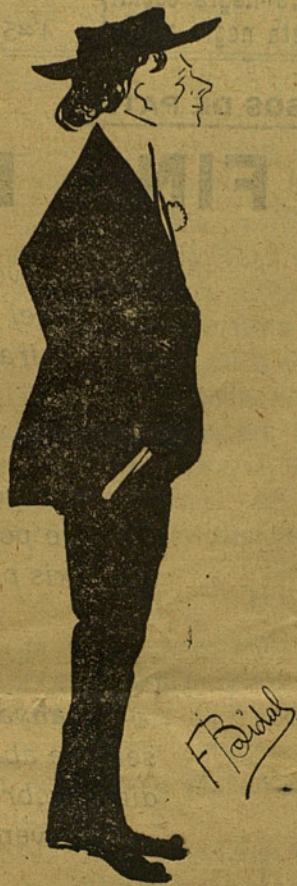
Creem que s' un Centre que honra a nóstre pòble y li donem al señor C. Marco Cheza nóstra enhórabona.

D' higiene.

Ya preocupa fins en Madrit uua calamitat mes de la que tenen les autoritats que pendre defensa. Mos referim a la parálisis de la infanteça

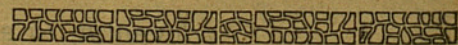
que ataca de fèrm allá en l' América del Nord y ha passat per França y d' hasta nóstre país. Creem que les nóstres autoritats tindrán assó en conte y pendrán tótes les mides necesaries pera éviar tan perillosa visita.

Esperem ser atessos en este crit d' alerta.

Es entre nosaltres lo notable artiste En Daniel Fortea, aventajat deixèble del plorat Tárrega.

Li donem la benvinguda y esperem li siga delitosa la estancia en la capital.

PRECHS Y PEDRAES

A la Companyia del Nort

Asovint havem oït queixes, sempre justificadíssimes, de la poca atenció que té pera el públich. Seria molt demanar que junt a les parets del despaig de billets colocara uns asientos per l' estil de la estació de Valencia y altres.

Creém que assó no desnivellaria el presupost de la Companyia del Nort. Esperém de péu la contestació.

Castellón: Imp. J. Barberá

Línea de Vapors

TINTORÉ**BARCELONA**

Servici fixo y semanal entre Castelló y Barcelona

PER LO MAGNÍFICH VAPOR

TIRSO

Travesia rápida.—Llum eléctrica en tot lo barco.—
Telegrafia sens fils. — EXIDES: De Castelló, Dumenge 11
matí. — De Barcelona, Dimats vesprá. La càrrega s' ad-
met en Barcelona, el dilluns; en Castelló, el dimecres.

Pera informes a Domenech Cert S/A, Plaza de la Paz, 3

CASTELLÓ

Paseig Colón, 11.—BARCELONA

Llibrería Religiosa-Escolar

DE

FRANCESCH SOLER

Nou y modern establiment. Material de debuij y es-
critori. Llibres de texto pera escoles y demás objectes ab
la matjor economía posible.

5, Colón, 5**Drogueria****LA ARAGONESA**

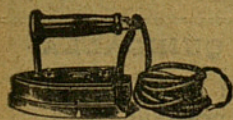
= DE =

:: Lluís Gomez Molinos ::

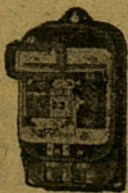
64, Colón, 64.—CASTELLÓ

Complet surtit en perfumería del país y extranjer. Dro-
gues, Colors, Barnisos, Pincells, Artículos fotografichs y ma-
quinaries.

Venta exclusiva de Alcohol SOL y Colonia ESA

Lampistería

DE

PERE FECED

Inmens surtit en aparatos pera gabinet, saló y mentjaor

Ventiladors, Planches, Cazos y Contadors eléctricos

Lámpares de Filament metálich de 5 a 50 bujies

González Chermá, 78

CASTELLÓ

TRANSPORTS GENERALS

DE

Joseph Sanchis Prats

Facturació pera tots els punts d' Espanya
y Estranger. Servici combinad de domicili
a domicili.

Acarreos y Mensatjerías.

Alloza, 69.—Castelló**Eduard Viciano**

Confecció de manteletes d' estiu de tots
els preus. Gran surtit en adorns pera les
mateixes, en tül y pasamanería.

Esta casa adapta sons patrons al estil de
cada poble.

Preus especials pera la reventa.

Caballers y Colón.

Panyería y Sastrería

DE

Antoni Soliva

Altes novetats en géneros pera caballer
ressibits pera la present temporá.

Confecció esmerá y preus económicos

Colón, 11.—Castelló

Diu BUSUTIL

que tots els elegants compren en sa casa. ¿Sabéu per qué?
perque **BUSUTIL** es el que ven mes ba-
rato, te més surtit de modes y se contenta en que el seus
compradors estiguen contens encara que pergue.

Moderna y Lujosa Confitería y Pastisseries

DE

Vicent Blasco

Especialitat en tortaes «Mokas» ramillets y dolços de
fruta.

González Chermá, 56**LA PRIMITIVA****Drogueria y Comestibles**

Gran surtit en Drogues, Perfumería, Broches y Pintu-
res metáliches pera fondos de barcos, de la acreditá ma-
ca OVELING

Complet surtid en tot lo ram de Ultramarins.

Cafés tostats diariament.

Vicent Calatayud

Canalejas, 11 --GRAU DE CASTELLÓ

VACANT

TOS... TOS... TOS...

Les PASTILLES MONSERRAT curen tóta afecció del sistema respiratori; tos, bronquitis, asma, dengue y catarros, per crònics que siguen.

Venta en Farmacies y centres de especifichs. En Castelló
FARMACIA DE JOAN A. PASCUAL, San Félix

BAR INGLES

Establiment reformat a la moderna. Servici esmerat. Sopars pera eixides de teatre y cine.

Cerveces y eixarops del país y extrangers.

Domingo Montesinos

González Chermá, 42

Casa de SANCHO GERMANOS

(SUCEORS DE ENRICH TÁRREGA)

Gran surtit en comestibles fins y en tots los géneros concernients al ram de

ULTRAMARINS

Diariament resibim los millors articles indicats pera la present época.

Depositari exclusiu de la Cerveza Petry

36, Plaça de la CONSTITUCIÓ, 36

Sabateria

DE

JAUME GONZALEZ

Calçats de última novetat. Especialitat en el calçat a la mida.

Inmens surtit en calçats de lujo.

20, Ensenyanza 20

"LAS CUATRO ESQUINAS"

Drogueria de

JOSEPH ROYO

Perfumeria, Drogues, Articles fotografichs.

BAR FORNOS

Café extra, Vermouth Torino, Eixarops, Licors de los millors marques, Cerveces del país y extrangeres. Depositari exclusiu del SIDRAL TEIXIDÓ.

Joseph Segarra

G. Chermá, 84 — Castelló

Transports de totes classes

Màquines, calderes, y ferros per tonellaes. Conductora especial y embalaor de mobles.

J. VIDAG Y FIGGS

Pi y Margall, 57 y Obelisco, 8.—Castelló

Les millors
MAQUINES
de
COSIR
son les
máquines
"Pfaff,"

DE

Antoni Mercé

COLÓN, 64

CASTELLO

BASAR DE FERRETERIA Y QUINCALLA

Especialitat en objectes pera regals y de peixca.

Lo millor surtit en palmitos pera la present época.

Emili Martí.--Colón, 27

Automóvils Castellonesos d'Alquiler || Garage: Lluís Vives y E. Viciano

Construcció, alquiler y reparació de BICICLETAS. Automóvils de propietat. Grands facilitats, casilles independents, llavaor y fosos. Stock Michelin.

RUSSELL ECROYD NEILD

Nou y grand taller, Lluís Vives, 12 al 20 y Escultor, Viciano 14 al 26.—CASTELLÓ

